

készítések csakugyan sokunkban működnek, akkor nem teszi ez vajon eleve kilátástalanná azt a morális és intellektuális fordulatot, amelyre a mai világhelyzetben szükség volna?

Az egymással szemben álló társadalmi rendszerek, tömbök, népek, fajok és vallások közti megértéshez kölcsönös tiszteletre, az önkritika és a párbeszéd képességére, főképp pedig toleranciára volna szükség. Az igazi tolerancia nem pusztán passzív elviselése a másinak, hanem aktív készség arra, hogy tanuljunk a másiktól, abból a megfontolásból kifolyólag, hogy esetleg a másiknak is igaza lehet. Am ehelyett felfuvalkodott önteltség jellemzi az egymással szemben álló tömbök és csoportok tényleges magatartását: önmagát mindegyik szeplőtlennek tartja, mindenkori ellenfelében viszont a Gonosz megtestesülését látja. Valami végzetes elvakultság következtében senki sem látja a saját hibáit és bűneit, s a világ problémáiért mindenki a mindenkori ellenfelét teszi felelőssé: kapitalisták a kommunistákat, kommunisták a kapitalistákat, igazhitűek a hitetleneket stb. Ez a szellemi magatartás azonban nem más, mint az első főbűn, a kevélység.

Mindenki részéről rendkívüli békülékenységre lenne szükség ahhoz, hogy békés megoldást találjunk azokra a nagy érdekkonfliktusokra, amelyek a mai világban Kelet és Nyugat, Észak és Dél, szegények és gazdagok között fennállnak. Ezzel szemben gazdaságilag, politikailag és katonailag továbbra is az az általánosan elfogadott maxima, hogy „legjobb védekezés a támadás”. Bizalom és kiengesztelődés helyett a szívekben gyűlölet és harag – a hatodik főbűn – lakik, melyet egyre csak szít a kölcsönös félelem, amely viszont mindig új tápot kap, valahányszor a mindenkori ellenfél – ugyancsak félelemből – megpróbálja tökéletesíteni fegyverzetét, kiterjeszteni befolyását, vélt vagy valóságos agressziót követ el.

A természeti környezet megóvásához arra lenne szükség, hogy a gazdag országok lakosságának legszélesebb rétegei önként korlátozzák fogyasztásukat és szerényebb életformára térjenek át. Ugyanezt követeli a harmadik világ szegény országaival való szolidaritás is. A modern gazdaság azonban szemlátomást nem tud normálisan működni a szükségletek állandó fokozása nélkül. A gazdaság tehát önmérséklet és „fogyasztási aszkézis” helyett éppenséggel az ötödik főbűn, a torkosság minden fajtájának kultuszát követeli meg, a gazdagok fősvénysége és torkossága viszont a szegényekből természetzerűleg irigységet és gyűlöletet vált ki.

Van-e kiút a kölcsönös bizalmatlanságnak, irigységnek és gyűlöletnek ebből az ördögi köréből? Ebből az áldatlan konkurenciaharcból, amelyben mindenki számára a másik a gonosz és amelyben a szereplők maguk nem veszik észre, hogy magatartásukkal ők maguk szítják azt az ellenségeskedést, amely kölcsönös pusztulással fenyeget mindnyájunkat? A kiút az ellenségszeretet lenne. Ez a kiút más néven a megváltás, a bűnöktől való megváltás, amely emberi erőből köztudomásúlag nem lehetséges. A mai világhelyzetről szólva az öreg Heidegger egy interjúban azt mondta: „Már csak egy isten menthet meg bennünket”. Amit én inkább így mondanék: már csak Isten menthet meg bennünket.

Számunk írói

Barlay Ö. Szabolcs művelődéstörténész, egyetemi előadó

Téglásy Imre irodalomtörténész, a Minerva Könyvkiadó főszerkesztője

Jáki Szaniszló bencés, egyetemi tanár, Princeton (USA)

Szabó Ferenc jezsuita, a Vatikáni Rádió magyar adásának vezetője